

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗМІН В ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ОСНОВИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я» ЩОДО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Курило Т. М.

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика

В статті проаналізовані останні зміни до закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» щодо надання медичної допомоги. Ці зміни стосуються системи стандартів та порядку надання медичної допомоги, джерел та особливостей фінансування різних типів медичних закладів тощо.

Ключові слова: охорона здоров'я, законодавство України, медична допомога.

В нещодавно прийнятому Законі України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» [2] вводиться ряд нових понять і положень, які потребують наукового осмислення та узагальнення, що і стало метою даного дослідження.

Матеріали та методи дослідження

Об'єкт дослідження: офіційні документи України, що регулюють надання медичної допомоги.

Методи дослідження: системний підхід, аналіз офіційних джерел, юридичний аналіз.

Результати та обговорення

Нині в Україні діє понад 30 загальних та 14 спеціальних законів, що регулюють надання медичної допомоги. Ключовим із них вважається Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», 1992 (далі «Основи законодавства»).

У 2004 році була прийнята Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [3]. В даному документі зазначено, що на першому етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є, поміж іншого, охорона здоров'я та життя людей.

Частина положень даного документу в сфері надання медичної допомоги були реалізовані в 2011 році шляхом внесення змін до 17 статей «Основ законодавства», які набули чинності з 1 січня 2012 року (далі Зміни) [2].

Щодо нових понять, то Змінами вводиться

система стандартів у сфері охорони здоров'я, які пропонується поділяти на державні соціальні нормативи та галузеві стандарти.

Державні соціальні нормативи у сфері охорони здоров'я встановлюються відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», 2000.

Галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я відповідно до Змін пропонується вважати стандарт медичної допомоги, клінічний протокол, таблиць матеріально-технічного оснащення та лікарський формуляр. Розглянемо кожне із цих понять.

Стандарт медичної допомоги або медичний стандарт – сукупність норм, правил і нормативів, а також показники (індикатори) якості надання медичної допомоги відповідного виду, які розробляються з урахуванням сучасного рівня розвитку медичної науки і практики.

Нормативи надання медичної допомоги за різними спеціальностями та показники якості медичної допомоги були затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) від 28 грудня 2002 № 507 [5].

Клінічний протокол – уніфікований документ, який визначає вимоги до діагностичних, лікувальних, профілактичних та реабілітаційних методів надання медичної допомоги та їх послідовність.

Вищезазначеним наказом затверджено також 38 клінічних протоколів при ряді станів, що потребують надання медичної допомоги.

Табель матеріально-технічного оснащення – документ, що визначає мінімальний перелік обладнання, устаткування та засобів, необхідних для оснащення конкретного типу закладу охорони здоров'я, його підрозділу, а також для забезпечення діяльності фізичних осіб – підприємців,

що провадять господарську діяльність з медичної практики за певною спеціальністю (спеціальностями).

Наявність табеля оснащення виробами медичного призначення лікувальних та діагностичних кабінетів амбулаторно-поліклінічних закладів, стаціонарних відділень лікарень є однією з ліцензійних умов, відповідно до наказу МОЗ України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики» від 02.02.2011 N 49.

Лікарський формуляр – перелік зареєстрованих в Україні лікарських засобів, що включає ліки з доведеною ефективністю, допустимим рівнем безпеки, використання яких є економічно прийнятним.

Передбачено, що галузеві стандарти у сфері охорони здоров'я розробляються і затверджуються МОЗ України [2].

Зміни до Основ законодавства про охорону здоров'я торкнулися також класифікації медичної допомоги.

Якщо в попередній редакції Закону [1] виділяли первинну, вторинну та третинну лікувально-профілактичну допомогу, то в оновленій редакції [2] відбувається поділ медичної допомоги на екстрену, первинну, вторинну (спеціалізовану), третинну (високоспеціалізовану), паліативну допомогу та медичну реабілітацію (ст. 33). А в ст. 35. наводиться визначення нововведених понять:

1) **екстрена медична допомога** – медична допомога, що передбачає здійснення ряду організаційних, діагностичних та лікувальних заходів з надання своєчасної медичної допомоги пацієнтам та постраждалим особам, які перебувають у невідкладному стані;

2) **паліативна допомога** – надається пацієнтам на останніх стадіях перебігу невиліковних захворювань, і включає комплекс заходів, спрямованих на полегшення фізичних та емоційних страждань пацієнтів, а також надання психосоціальної і моральної підтримки членам їх сімей;

3) **медична реабілітація** – вид медичної допомоги, що надається пацієнтам в амбулаторних або стаціонарних умовах і включає систему медичних та інших заходів, спрямованих на відновлення порушених чи втрачених функцій організму особи, на виявлення та активізацію компенсаторних можливостей організму з метою створення умов для повернення особи до нормальної життєдіяльності, на профілактику ускладнень та рецидивів захворювання.

Також в новій редакції закону вводиться поняття **госпітальних округів**.

З метою забезпечення належної якості та доступності безоплатної вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги та ефективного використання ресурсів системи охорони здоров'я Україні створюються госпітальні округи. Поряд-

док їх створення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Інноваційними у прийнятій редакції видаються **положення про вільний вибір лікаря і лікувального закладу**.

В ст. 38 зазначене право викладено наступним чином: «Кожний пацієнт, який досяг чотирнадцяти років і який звернувся за наданням йому медичної допомоги, має право на вільний вибір лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги, та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій.

Кожний пацієнт має право, коли це виправдано його станом, бути прийнятим у будь-якому закладі охорони здоров'я за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування».

Пацієнт вправі вимагати заміни лікаря (ст. 33 Змін).

В п. 2 ст. 284 Цивільного кодексу України [6] також говориться про те, що фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років і яка звернулася за наданням їй медичної допомоги, має право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій.

А от в ст. 35 Змін відбувається диференціація цього права в залежності від виду медичної допомоги. Так, лікуючий лікар з надання **первинної медичної допомоги** обирається пацієнтом у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я (ст. 35-1).

Лікуючого лікаря з надання **вторинної (спеціалізованої) і третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги** в закладі охорони здоров'я, що забезпечує надання такої допомоги, визначає керівник цього закладу або уповноважена ним на прийняття відповідних рішень особа (ст. 35-2, 35-3)».

Як бачимо, при зверненні за спеціалізованою і високоспеціалізованою медичною допомогою особа позбавляється права на вибір лікаря. А при зверненні за первинною медичною допомогою дане право обмежується порядком, який може встановлювати та змінювати МОЗ України.

В зв'язку з цим виникає запитання: Чи не є дані положення порушенням права особи на вільний вибір лікаря і лікувального закладу?

Крім того, значна увага в Змінах приділяється питанням фінансування, зокрема, запровадженню договірних відносин при наданні медичної допомоги (ст. 18): медична допомога надається безоплатно за рахунок бюджетних коштів у закладах охорони здоров'я, з якими головними розпорядниками бюджетних коштів укладені договори про медичне обслуговування населення.

Далі в законі дане положення набуває наступної деталізації. Так, **первинна, вторинна та третинна медична допомога** надається безоплатно

в закладах охорони здоров'я, що забезпечують надання такої допомоги, з якими головний розпорядник бюджетних коштів уклав договір про медичне обслуговування населення.

Вторинна (спеціалізована) медична допомога надається відповідно до медичних показань за направленням лікуючого лікаря з надання первинної медичної допомоги або лікуючого лікаря закладу охорони здоров'я, що забезпечує надання вторинної (спеціалізованої) чи третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги.

Третинна (високоспеціалізована) медична допомога надається відповідно до медичних показань за направленням лікуючого лікаря з надання первинної чи вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги або закладу охорони здоров'я, який забезпечує надання первинної, вторинної (спеціалізованої) чи третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги, у тому числі й іншої спеціалізації.

Без направлення **вторинна** (спеціалізована) медична допомога відповідно до медичних показань надається безоплатно закладами охорони здоров'я, з якими укладено договори про медичне обслуговування населення, пацієнтам, які звернулися до акушера-гінеколога, стоматолога, педіатра, та пацієнтам із хронічними захворюваннями, які перебувають на диспансерному обліку в цьому закладі охорони здоров'я.

Без направлення **третинна** (високоспеціалізована) медична допомога надається безоплатно відповідно до медичних показань у закладах охорони здоров'я, з якими укладені договори про медичне обслуговування населення, пацієнтам із хронічними захворюваннями, які перебувають на диспансерному обліку у відповідному високоспеціалізованому багатопрофільному або однопрофільному закладі охорони здоров'я.

Без направлення вторинна (спеціалізована) та третинна (високоспеціалізована) медична допомога відповідно до медичних показань також надається безоплатно в закладах охорони здоров'я, що забезпечують надання вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) допомоги, пацієнтам, які перебувають у **невідкладному стані**.

Паліативна допомога надається безоплатно за направленням закладу охорони здоров'я, в якому пацієнтові надавалася вторинна (спеціалізована) чи третинна (високоспеціалізована) медична допомога, з яким укладено договір про медичне обслуговування населення.

Медична реабілітація здійснюється безоплатно державними та комунальними закладами охорони здоров'я, з якими укладено договори

про медичне обслуговування населення, за направленням відповідно до медичних показань державного чи комунального закладу охорони здоров'я, в якому пацієнтові надавалася вторинна (спеціалізована) чи третинна (високоспеціалізована) медична допомога.

У викладеній редакції положень закону виникає ряд дискусійних запитань.

Наприклад, «Міжнародний кодекс медичної етики» [4] передбачає наступне зобов'язання лікуючого лікаря щодо хворих: «Якщо лікар не має можливості провести обстеження або лікування, він повинен залучити іншого лікаря, у якого такі можливості є». Дане положення є загальноновизнаним і загальнозрозумілим.

Запитання:

– чи завжди керуються даним положенням лікарі, що надають первинну медичну допомогу, чи завжди вони направляють хворих при необхідності для надання спеціалізованої і високоспеціалізованої медичної допомоги;

– чи несуть відповідальність лікарі у разі не направлення хворих, які потребують спеціалізованої, високоспеціалізованої, паліативної допомоги, чи медичної реабілітації;

– і як в такому разі повинні діяти хворі, які потребують такої допомоги, але мають обмежені фінансові можливості;

– у разі направлення приватними закладами на медичну реабілітацію до державних та комунальних закладів охорони здоров'я така допомога буде надаватися з оплатою?

Тому, на нашу думку, зазначені зміни потребують осмислення та розробки детальних коментарів щодо застосування цих норм.

Висновки

В результаті дослідження було встановлено, що останні зміни в «Основах законодавства» наближають суспільство України до цінностей, задекларованих ВООЗ в сфері охорони здоров'я щодо підвищення якості надання медичної допомоги.

Ці зміни, зокрема, стосуються системи стандартів та порядку надання медичної допомоги, джерел та особливостей фінансування різних типів медичних закладів тощо.

Були виявлені сучасні міжнародні підходи до надання медичної допомоги. Для їх впровадження і ефективного використання на місцях потрібно розробити детальні науково-практичні коментарі, підзаконні нормативні акти, методичні рекомендації та інструкції, які дозволять фахівцям охорони здоров'я знайти відповіді на свої запитання в процесі застосування.

Література

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року N 2801-XII // ВВР, 1993, № 4, ст. 19.
2. Закон України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» від 7 липня 2011 року N 3611-VI - <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року, № 1629-IV // ВВР, 2004, №29, ст. 367.
4. Міжнародний кодекс медичної етики від 1 жовтня 1949 року. Всесвітня медична асоціація. – <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Наказ МОЗ «Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги» від 28 грудня 2002 № 507. – www.moz.gov.ua.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV – <http://zakon1.rada.gov.ua>.

АНАЛИЗ ПОСЛЕДНИХ ИЗМЕНЕНИЙ В ЗАКОНЕ УКРАИНЫ «ОСНОВЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ О ЗДРАВООХРАНЕНИИ» ОТНОСИТЕЛЬНО ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ

Курило Т. Н.

Национальная медицинская академия последипломного образования им. П. Л. Шупика

В статье проанализированы последние изменения к закону Украины «Основы законодательства Украины о здравоохранении» относительно предоставлении медицинской помощи. Эти изменения касаются системы стандартов и порядка оказания медицинской помощи, источников и особенностей финансирования различных типов медицинских учреждений и т. п.

Ключевые слова: здравоохранение, законодательство Украины, медицинская помощь.

ANALYSIS OF RECENT CHANGES IN LAW OF UKRAINE «FUNDAMENTALS OF THE LEGISLATION OF UKRAINE ON HEALTH CARE» CONCERNING OF MEDICAL CARE

Kurylo T. N.

National Medical Academy of Postgraduate Education named after P. L. Shupyk

Recent changes to the Law of Ukraine «Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care» concerning of medical care providing were analyzed in the article. These amendments are concerning the system of standards and procedures for providing medical care, sources and peculiarities of financing of different types of medical institutions etc.

Keywords: health care, the legislation of Ukraine, medical care.